

(א) [תמורה דף יד:]
(ב) יומא סע. תמורה יד:
(ג) יומא לו: (ד) יומא לו:
(ה) [שם: כל הסוגיא],
(ו) [שם: ספריים פ"ה
ה"ט], (ז) עמוד ב,
(ח) יבמות ע"ג, (ט) ויקרא
כ"א א, (י) שם פסוק יד,
(יא) שם פסוק כ"א,
(יב) במדבר ח ה,
(יג) במדבר יח כו,
(יד) [קדושין דף מ:],
(טו) במדבר ט ה,
(טז) שמות מ יד,
(יז) במדבר ה ב,
(יח) [מלאכה פנימי כל:
מנחת נה:], (יט) ויקרא
טו א, (כ) שם פסוק ב,
(כ"א) פסחים יו:
(כ"ב) [סוכה כה. וס:],
(כ"ג) [וע"ש: חו"ט פסחים
י: ד"ה שנאמן],
(כ"ד) [פרשה מ"ד:].

הנהרות הב"ה

(ב) גבי רבה כ"ל ואות
ו' נמתק:

גליון הש"ס

גמ' ס"ת שחבר יריעה
אחת. ע' מגילה דף ט
ע"א מ"ה. בגמ' שכל
מורה: שם משום
כבוד צבור. ע' מגילה
ד' כד יומא דף ע"א
סוטה דף לו ע"ב: שם
א"ל אין כותבין ומה
מעב ש"פ שאין
כותבין. ע"ש זה שם
דף כ"א ע"א ו"ש:

הנהרות וצינונים

[א] [צ"ל ר' יוחנן]
[גליון]: [ב] [פ"י] בעא
מניה טעם ולא נתן לו
אלא אמר לו כי אין
כותבין כלומר קבלה הוא
לכני אדם לכתוב הכי.
ערך ערך לפי [גליון]:
[ג] לא שכב עם שבת
אם לא שבת נ"א מ"ד
(גליון) וכמו ביומא, ועי'
תוס' שם (מגדל דוד),
וכ"ה בתוס' הרא"ש
ובדפוס: [ד] צ"ל הוה
(רש"י, וכו' בראשונים
ובכת"י): [ה] צ"ל כלום
(גליון): [ו] מוגה ע"פ
מגדל דוד, ובספרים
הישנים "ככל כתיב
הקדוש" [ז] "אחד שלם"
ליהא במדברי ובר"י
אלמנדי ובמנדי
וברש"י על ה"ה:
[ח] צ"ל בגלילה
(גליון): [ט] צ"ל אם
(רש"י, וכו' בכת"י):
[י] נדע"ל לכלל הכתוב
עלי שפוא ניתנה,
וה"א (באה"מ, וכו')
בכת"י ושם "מאז
שניתנה": [יא] נדע"ל
דאותן (בארות המים):
[יב] בעין יעקב ובכת"י:
הווקעו: [יג] צ"ל
הפרכות (דפוס, ועי'
הגרי"ז לעיל גו ע"ב):

ליקוטי רש"י

מעיני
דאגרתא. עלה שמכח.
עת לעשות דה' וכו'.
קדושת השם ראוי להפך
מותר ומעט חקק כו'
(תמורה יד:). כשנע עת
לעשות דבר לשמו של
מקום מותר להפך כי
מורה [יבא פט.]. ורבותי
דכיו מורה כ"ל לעשות
סייג ונדך לשמאל כגון
גדעון ואלהי הכרמל
שקריבו צננה [תהלים
ק"ט קבו]. שפרשת
מוטה בתורה עליה.

ולא יעקב להבא מורה לכחז ממנו מגילה סוטה נמקש [ימא לו]. בא"ף ב"ת. אומית של ראשי חיות. בשדוא
כותב. כן הכותב את המגילה להשקמה. כמה שכתוב בגמ' א. לפי סמיני האומיות [שם לו]. בסירוגין. אם לא שכב
אחריו ראשי חיות עד סוף המקלה ואם כי שבות ואחריו ראשי חיות עד סוף המקלה ית' ה' אותך ואחריו ראשי חיות
עד סוף המקלה ונא' המים ואחריו ראשי חיות (אם שכב את כי שטית) [שם לה. ועי' בהגהת ר"ב ונשכח].

מי קוראין. כלומר¹ תיקנו שום סדר לשראל בשמות משום דרכי
שלים: הראויין ליימנות בו'. דלמרנין נמסכת שבת [נאלו קשרים¹]
(דף קד). איזהו תלמוד חכם שראוי למנותו פרנס על הצבור כל
ששולטין אותו דבר הלכה בכל מקום ואומרה: בהומישין. שש

מי קוראין לא הוה בידיה אתא ושייליה
לרבי יצחק נפחא א"ל "אחריהן קוראין ת"ח
הממונין פרנסים על הצבור ואחריהן ת"ח
הראויין למנותם פרנסים על הציבור
ואחריהן בני ת"ח שאבותיהן ממונים פרנסים
על הצבור ואחריהן ראשי כנסיות וכל אדם
שלחו ליה בני גליל לר' חלבו מהו לקרות
בחומשים בבהכ"נ בציבור לא הוה בידיה
אתא שייליה לר' יצחק נפחא לא הוה בידיה
אתא שאיל כי מדרשא ופשטוה מהא דא"ר
שמואל בר נחמני א"ר יוחנן² *ס"ת שחסר
יריעה אחת אין קורין בו ולא היא התם
מחסר במילתיה הכא לא מחסר במילתיה

**רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו אין קוראין
בחומשין בבית הכנסת *משום כבוד צבור**
(ב) ורבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו האי ספר
אפטרותא אסור למקרי ביה בשבת מאי
טעמא דלא ניתן ליכתב מר בר רב אשי
אמר למלטולי נמי אסור מ"ט דהא לא חזי
למיקרי ביה ולא היא שרי למלטולי ושרי
למיקרי ביה⁶ דר' יוחנן ור"ש בן לקיש מעיני
בספרא דאגדתא בשבתא והא לא ניתן
ליכתב אלא⁷ כיון דלא אפשר⁸ עת לעשות
לה' הפרו תורתך ה"ג כיון דלא אפשר עת
לעשות לה' הפרו תורתך בעא מיניה אבבי
מרבה⁹ מהו לכתוב מגילה לתינוק להתלמד
בה תיבעי למאן דאמר תורה מגילה מגילה
ניתנה תיבעי למאן דאמר תורה התומה
ניתנה תיבעי למ"ד תורה מגילה מגילה
ניתנה כיון דמגילה ניתנה כותבין או

דילמא כיון דאידיבך אידיבך תיבעי למ"ד תורה התומה ניתנה כיון דהתומה
ניתנה אין כותבין או דילמא כיון דלא אפשר כותבין *א"ל¹ אין כותבין ומה
טעם² לפי שאין כותבין איתביה³ אף היא עשתה טבלא של זהב שפרשת
סוטה כתובה עליה⁴ א"ר שמעון בן לקיש משום ר' ינאי באל"ף ב"ת איתביה
כשהוא כותב רואה וכותב מה שכתוב בטבלא אימא כמה שכתוב בטבלא
איתביה כשהוא כותב רואה בטבלא וכותב מה שכתוב בטבלא מה הוא
כתוב בטבלא⁵ אם שכב אם לא שכב⁶ הכא במאי עסקינן דבסירוגין
כתנאי⁷ אין כותבין מגילה לתינוק להתלמד בה ואם דעתו להשלים מותר
ר' יהודה אומר בבראשית עד דור המבול בתורת כהנים עד ויהי ביום
השמיני א"ר יוחנן משום רבי בנאה תורה מגילה ניתנה שנא'⁸ אז
אמרתי הנה באתי במגילת ספר כתוב עלי ר"ש בן לקיש אומר תורה
התומה ניתנה שנאמר⁹ לקוח את ספר התורה הזאת¹⁰ ואיך נמי הכתיב
לקוח ההוא לכתר דאידיבך ואיך נמי הכתיב במגילת ספר כתוב עלי ההוא
דכל התורה כולה איקרי מגילה דכתיב¹¹ ויאמר אלי מה אתה רואה
ואומר אני רואה מגילה עפה אי נמי לכדרכי לוי דאמר רבי לוי
שמנה פרשיות נאמרו ביום שהוקם בו המשכן אלו הן פרשת כהנים
ופרשת לויים ופרשת טמאים ופרשת שילוח טמאים ופרשת אחרי מות
ופרשת

לדה לפי שמועלות ורחוקות זו מזו הלך קרי לשאר נמי מגילה משום דכשחזר והשלימה הולך לכחז מבראשית עד פרשת כהנים
לד וילג פרשת כהנים הכחזבה כזר וכתב מפרשת כהנים עד פרשת שילוח טמאים וכן כולם: פרשת כהנים. אמור אל הכהנים שהלכות
כהנים כחזרות זה לא יעמא¹² לא יקח¹³ מוס בו לא יגש¹⁴ ומפני שזו ציוס הווקע¹⁵ לעבודה הולכה קדושתן להודיעם: פרשת לויים. קח (נא) את
הלוים¹⁶ דזהעלותך שזה הלכות לויים וי"א ואל הלוים מדבר¹⁷ ואינו כן כי מה עניינם אלל הקמת המשכן מעשר ראשון לא נהג עד סוף חמשים
וארבעה שנה¹⁸ ועוד פרשת מעשר מיקריא: פרשת לויים. הולכה לכו ציוס שנוקקו לשיר: פרשת טמאים. ויהי אנשים וגו'¹⁹ משום הלכות הפסח והמשכן
הוקם צלח ציוסן²⁰ והוהרה להם פרשת שילוח טמאים וישלחו מן הממנה²¹ שזו ציוס הוקצו שלש מחנות ממנה שכניה וממנה ליה וממנה ישראל
והווקקו להשתלח ומתוך כך הווקקו טמאים לישלח הואיל וצריכין שילוח ולא יוכלו ליכנס למשכן יאישו שפסחהם ולרבי לוי יוכלים היו
לעובר עד ע"י ולא נוקקו לפסח שני אלא א"כ לא יעוהו: ופרשת שילוח טמאים. וישלחו מן הממנה²² שזאוחו היום הוקצו הממנות
וכשנגללים הפרוכת²³ כל סילוק מסעות הותרו וצין ומזרעים ליכנס לשם²⁴: ופרשת אחרי מות. אע"פ שהיא של יום הכפורים זו ציוס
נאמרה כדכתיב²⁵ אחרי מות ומפני שמחו בני אהרן בשביל ציאה שלא לנורך נאמרה אותה אזוהרה לאהרן אל יצא כלל עת²⁶:

למקרא ביה בשבת מ"ט לא ניתן ליכתב שאין כותבים אלא כל הנביאים בידך ולא מגילה כמו שכתובים בספר
ההפטרות. מר בר רב אשי. אמר אפילו לטלטולה נמי אסור דהא לא חזי למיקרי ביה ולא היא שרי למיקרי ביה ושרי
לטלטולי דר' יוחנן ור"ל מעיני בספרא דאגדתא בשבתא. והא לא ניתן ליכתב דרבירם. שבע"פ אי אתה שואל לכותבן
בספר: אלא כיון דלא אפשר עת לעשות לה' הפרו תורתך. שהתורה משתכחת ואם לא יכתבו תורה שבע"פ משתכח
לגמרי הילכך מותר להפך ד"ת מפני תיקון שמים: הכא נמי כיון דלא אפשר עת לעשות לה' הפרו תורתך. שאין כל

אם שכב אם לא שכב. אם שכב לא כתיב כלל אלא אם לא שכב
כתיב אלא דכתב הכי כתיב ואת כי שטית: תורה התומה
ניתנה. תימנה דכתיב (שמות כד) ויקח ספר הצרית ויקרא צלזני העם
ופרש"י צפי' חומש דהיינו מבראשית ועד כאן ונראה לפרש דלא קאמר
חוממה ניתנה שלא נכתבה עד
לנסיף אלא שעל הסדר נכתבה דיע
פרשיות שנאמרו תחילה לפני אותם
הכמונים לפנייהם ולא נכתבה עד
שנאמר לו אותה שכתובה לפנייה
וכותב זאת אחריה ועל זה מיימי
מדרכי לוי שאותם לא נאמרו על
הסדר והיה יכול להוכיח זה מכמה
מקראות דאין מוקדם ומאוחר
צמורה²⁷ אלא הואיל ומשכח דרבי לוי
מיימי לה ור"ת גרים א"ר לוי מילתא
באפי נפשה: **פרשת טמאים.** פי'
בקונטרס ויהי אנשים וקשה
לפירושו דלמר צפ"ק דפסחים (דף ו.)
שואלים בהלכות פסח קודם הפסח
לוי יום שהרי נציע עומד בפסח ראשון
ומזהיר על פסח שני ולפ"ז איכא
חדש וחזי כיון שנאמר צראש חדש
ניסן ועוד דלא יתכן לרבי יוסי
הגלילי דלמר²⁸ נשאי חרובו של יוסף
היו ולרבי יצחק דלמר למת מנה
נטמאו וחל שציעי שלהם צערצ פסח
ונראה דפרשת טמאים היינו פרשת
וינזרו (ויקרא כג) דכתיב ציה טומאת
שרץ ונצילה וכל השרץ לטומאת
מקדש וקדשו²⁹:

ופרשת אחרי מות. בבראשית
רבה³⁰ איכא פלוגתא
גבי אחר הדברים האלה היה דבר
ה' אל אנדרס (בראשית טו) דאיכא
למ"ד אחר סמוך ואחרי מופלג ואיכא
למ"ד איפכא וקשה מאחרי מות דבו
ציוס היה ושמה נאמר אחר כל
הפרשיות לכך חשיב מופלג:
אחמוהי

תורה אור השלם
א) עת לעשות לוי הפרו
תורתך: [והה"פ ק"ב, כ"ב]
ב) והשבע אתה הפה
ואמר אל האשה אם
לא שכב איש אתך
ואם לא שפית טמאה
תחת אישך הנקי מפי
הפרים המאריים
האלה: [את פי שפית
תחת אישך וכו'
נממאת ונתן איש בך
את שקבתו מןפ"ע
אישך: [במדבר ה, י"ב]
ג) או אמרתי הנה באתי
במגילת ספר כתוב
עלי: [והה"פ ח]
ד) לקח את ספר
התורה הזה ושמעם
אתו מצד ארון ברית יי
אלהיכם והיה שם בך
לק"ו: [והה"פ א, כו]
ה) ויאמר אלי מה אתה
רואה ואמר אני רואה
מגילה עפה ארבה
עשרים באמה ורחבה
עשר באמה: [והה"פ ב, כ]

פרשת כהנים. פלשת
כהנים משום דזו ציוס
היו לריקים לעבודה
ואע"ג דאיכא טובא דהו
לריקים ללחזר כגון
פלשת חומין ויולא זה
נתיק גמירי.
בסירוגין. והא דלמר
בפ"צ למגילה (י"ט):
אסור לכחז אות א' שלא
מן הכתב כיון דכתיב
ראשי פסוקים וראשי
חיות שבי והתם נמי שמי
תפילין ומזוזות משום
דמניגס גריסי:

תוספות ר"ד

מי קורא לא הוה בידיה
אתא ושייליה לר' יצחק
נפחא א"ל אחריהן קורין
ת"ח הממונים פרנסים
על הצבור ואחריהן ת"ח
שאבותיהן ממונים
פרנסים על הצבור
כדאמרי' בפי כל כתבי
הקדש איהו ת"ח שראוי
למנותו פרנס על הצבור
ואומרה (ואחריהן ת"ח
שאבותיהן ממונים
פרנסין על הצבור)
ואחריהן ראשי כנסיות
וכל אדם: שלחו ליה
בני גליל לר' חלבו
מהו לקרות בחומשין
בב"ה. פי' כל ספר וספר
כתוב לעצמו כפי ס"ת.
ואסיקנא רבה ורב יוסף
דאמרי תרוייהו אין קורין
בחומשין בב"ה מפני
כבוד הצבור: רבה ורב
יוסף דאמרי תרוייהו
האי ספר אפטרותא אסור

מקרא ביה בשבת מ"ט לא ניתן ליכתב שאין כותבים אלא כל הנביאים בידך ולא מגילה כמו שכתובים בספר
ההפטרות. מר בר רב אשי. אמר אפילו לטלטולה נמי אסור דהא לא חזי למיקרי ביה ולא היא שרי למיקרי ביה ושרי
לטלטולי דר' יוחנן ור"ל מעיני בספרא דאגדתא בשבתא. והא לא ניתן ליכתב דרבירם. שבע"פ אי אתה שואל לכותבן
בספר: אלא כיון דלא אפשר עת לעשות לה' הפרו תורתך. שהתורה משתכחת ואם לא יכתבו תורה שבע"פ משתכח
לגמרי הילכך מותר להפך ד"ת מפני תיקון שמים: הכא נמי כיון דלא אפשר עת לעשות לה' הפרו תורתך. שאין כל

קב א מ"י פ"ב מה' מ"ג
תפלה ה' י' סגן
עשין י' טו"ש"ע אר"ח ס"י
קלו:
ק"ב מ"י"ט ס"ה כ"ג סגן
ס"ט טו"ש"ע אר"ח ס"י
קמנ קט"ו ז' טו"ש"ע י"ד
ס"י רפג ס"ה א' ונדב
אלפס עור גפי' הקורא את
המגילה ד' ערב:
ק"א ג מ"י"ט מה' ס"ה
ה' י' קמנ עשין כד
טו"ש"ע י"ד ס"י רפג ס"ה
ז':
ק"ב ד מ"י"ט טו"ש"ע ס"ט
קט"ו ג':

תורה אור השלם
א) עת לעשות לוי הפרו
תורתך: [והה"פ ק"ב, כ"ב]
ב) והשבע אתה הפה
ואמר אל האשה אם
לא שכב איש אתך
ואם לא שפית טמאה
תחת אישך הנקי מפי
הפרים המאריים
האלה: [את פי שפית
תחת אישך וכו'
נממאת ונתן איש בך
את שקבתו מןפ"ע
אישך: [במדבר ה, י"ב]
ג) או אמרתי הנה באתי
במגילת ספר כתוב
עלי: [והה"פ ח]
ד) לקח את ספר
התורה הזה ושמעם
אתו מצד ארון ברית יי
אלהיכם והיה שם בך
לק"ו: [והה"פ א, כו]
ה) ויאמר אלי מה אתה
רואה ואמר אני רואה
מגילה עפה ארבה
עשרים באמה ורחבה
עשר באמה: [והה"פ ב, כ]

תוספות ישנים
מכת"י

פרשת כהנים. פלשת
כהנים משום דזו ציוס
היו לריקים לעבודה
ואע"ג דאיכא טובא דהו
לריקים ללחזר כגון
פלשת חומין ויולא זה
נתיק גמירי.
בסירוגין. והא דלמר
בפ"צ למגילה (י"ט):
אסור לכחז אות א' שלא
מן הכתב כיון דכתיב
ראשי פסוקים וראשי
חיות שבי והתם נמי שמי
תפילין ומזוזות משום
דמניגס גריסי:

תוספות ר"ד

מי קורא לא הוה בידיה
אתא ושייליה לר' יצחק
נפחא א"ל אחריהן קורין
ת"ח הממונים פרנסים
על הצבור ואחריהן ת"ח
שאבותיהן ממונים
פרנסים על הצבור
כדאמרי' בפי כל כתבי
הקדש איהו ת"ח שראוי
למנותו פרנס על הצבור
ואומרה (ואחריהן ת"ח
שאבותיהן ממונים
פרנסין על הצבור)
ואחריהן ראשי כנסיות
וכל אדם: שלחו ליה
בני גליל לר' חלבו
מהו לקרות בחומשין
בב"ה. פי' כל ספר וספר
כתוב לעצמו כפי ס"ת.
ואסיקנא רבה ורב יוסף
דאמרי תרוייהו אין קורין
בחומשין בב"ה מפני
כבוד הצבור: רבה ורב
יוסף דאמרי תרוייהו
האי ספר אפטרותא אסור

מקרא ביה בשבת מ"ט לא ניתן ליכתב שאין כותבים אלא כל הנביאים בידך ולא מגילה כמו שכתובים בספר
ההפטרות. מר בר רב אשי. אמר אפילו לטלטולה נמי אסור דהא לא חזי למיקרי ביה ולא היא שרי למיקרי ביה ושרי
לטלטולי דר' יוחנן ור"ל מעיני בספרא דאגדתא בשבתא. והא לא ניתן ליכתב דרבירם. שבע"פ אי אתה שואל לכותבן
בספר: אלא כיון דלא אפשר עת לעשות לה' הפרו תורתך. שהתורה משתכחת ואם לא יכתבו תורה שבע"פ משתכח
לגמרי הילכך מותר להפך ד"ת מפני תיקון שמים: הכא נמי כיון דלא אפשר עת לעשות לה' הפרו תורתך. שאין כל

סבו של רבינו ז"ל הוא מוהר"ר יודא מילר זצ"ל⁷ מחבר הספר "שבות יהודה"⁸. בנו של בעל ה"שבות יהודה" אביו של רבינו ז"ל הוא הר"ר יוסף, ואם רבינו ז"ל היא מרת זאגיל בת מוהר"ר קאפיל סג"ל דיין, אשר נישאו בשנת תי"ד⁹. ורבינו ז"ל מביא חידושי תורה גם מסבו זה אבי אמו דיין ק"ק פרנקפורט, כלשונו¹⁰: "שמעתי מאמ"י הגאון עבודת הגרשוני זצלה"ה בשם אמ"י הדיין בק"ק פ"פ כמוהר"ר קאפיל לוי זצ"ל שהיה אב"ד במדינות האדמ"ר".

רבינו ז"ל היה כנראה מקושר בקשרי חיתון עם רבי דוד אופנהיים בעל "נשאל דוד" כמובא בשו"ת "נשאל דוד" ריש סימן ו'¹¹.

קורות חייו. רבינו ז"ל נולד ביום ז' כסלו בשנת תכ"א לאביו הר"ר יוסף (שהיה בן יחיד לסבא קדישא מוהר"ר יהודה ב"ר שמואל מילר רויטלינג¹² ולאמו בתו של מוהר"ר קאפיל הלוי סג"ל אב"ד הדמאר¹³ מרת זאגיל אשר נישאו בפרנקפורט (בה שימש אבי האם כדיין) בשנת תי"ד¹⁴. רבינו מצטט דברים מתורת אביו¹⁵.

רבינו ז"ל בצעירותו למד תורה הרבה מהגאון רבי יעקב באק בעל ה"שבות יעקב"¹⁶ שרבינו

התחיל

ביקשוהו לכהן כאב"ד עליהם כאחד, וכן כתב הרבנות של קהילת מגנצא שביקשתו לכהן כאב"ד, ומתוך ההתלבטות בין שתי ההצעות הללו הוא כותב שנשאר במקומו בק"ק בינגא. מנוחתו כבוד בק"ק בינגא. (על המצבה בבינגא כתוב ששימש שם כרב יותר מכ"ה שנה, אולם בלוח במאמרו הנ"ל כתוב שיש טעות וצ"ל יותר מט"ו, כי הוא החל ברבנותו שם רק בשנת ת"ד). ספריו: "שבות יהודה" מהדורה קמא (כת"י גינצבורג 1660) מכיל דרשות מהשנים שי"ץ-ת"ד. "שבות יהודה" מהדורה בתרא (כת"י שוקן 70057) דרשות מהשנים ת"ד-תי"ד. כמו כן עסק בקבלה, ומצוי בידינו (כת"י שוקן 12296) הספר "אדרת אליהו": פירוש הזוהר משולב בפירוש הרמ"א אשר הועתק ע"י רבי יהודה מילר בשנת תי"ג.

13 וראה בכת"י שוקן 70057 דף 33ב' שכותב: "מה שמעתי משם מאאז"ק כמוהר"ר קאפל סג"ל שהיה ראש ב"ד בק"ק פרנקפורט ואב"ד במדינת הדמר".

14 ראה בספר "שבות יהודה" מהדורה בתרא (כת"י שוקן 70057 דף 249א') שמביא: "הדרוש הזה הוא אשר דרש בני כהר"ר יוסף שי בק"ק ורנקפורט ביום חתונתו... כשנשא אשתו... מרת זאגיל בת מהר"ר קאפיל סג"ל דיין שי... תי"ד לפ"ק".

15 ז"ל רבינו (כת"י גינצבורג 1608) דף 10ב': "דבר חדש שמצאתי בכתב ישן נושן של אדוני אבי מורי כהר"ר יוסף זצ"ל, ובדף 88א': "מצאתי כתוב מכ"י אאמ"י יודא אב"ד מבינג ואח"כ מכ"י א"א מוהר"ר יוסף משה ז"ל".

16 החיד"א בשם הגדולים בכתבו על מהר"ר יעקב באק מציין רק את "תלמידו מהר"ר יהודה מילר אבדי"ק דיין".

7 וזה לשון רבינו ז"ל בסוף סימן ג': "ומצאתי בהקדמת אאמ"י זצ"ל אשר שמי בקרבו מוהר"ר יודא מילר זצ"ל לספרו שבות יהודה...". וראה שם בהערה 32, כי לפי הנראה הוא רבי יהודה רויטלינג מילר ז"ל רב בבינגא הנזכר בספר רבני פרנקפורט, ע"ש.

8 נמצאים שני כתבי יד של הספר "שבות יהודה" מאת הרב יהודה ב"ר שמואל מילר, האחד במכון שוקן (מס' 70057) המכיל 306 דף וכמצויין בהקדמה תאריכו (דף צב): "היום יום ה' י"ב סיון תי"ב לפ"ק בינגא". וכתה"י השני הגיע מספריית גינצבורג במוסקווה (1660) המכיל 230 דף, ובו תחילת ההקדמה פגומה, ובסופה כתוב: "לקרותו שבות יהודה... היום יום ג' ה' סיון... שנת ה' ושלש מאות ותשעים ותשעה ליצירה".

9 בכת"י שוקן לשבות יהודה (דף 249א) מובא הדרוש שדרש בק"ק ורנקפורט ביום חתונתו.

10 כת"י גינצבורג 1660 (דף 135ב' ועוד).

11 וז"ל שם: "...ה"ה הרב המופלא מחותני כ"ש מוהר"ר יהודא נר"ו אב"ד ור"מ בק"ק דיין".

12 ראה בהרחבה תולדות חייו כפי שכתבם בהקדמתו לחיבורו "שבות יהודה" (כת"י שוקן 70057) המובאת גם במאמרו של בלוח (ספר זכרון לפיליפסון ע' 114-134). ובקצירת האומר: משפחת אביו היא מק"ק פולדא ומשפחת אשתו מק"ק ווינג. (ובתוך הספר בחלק א' – כת"י גינצבורג 1660 ע' 24א' – מובא: "החילוק והדרשה שחקרתי ודרשתי ביום חתונתי... בק"ק ווינג ליל ה' ז' כסלו שי"ץ"). בעקבות המלחמות נאלץ לגלות גלויות רבות עד שמצא מנוחה בק"ק הענא בה שימש כמורה לנערים. אח"כ נבחר לאב"ד ק"ק בינגא בניסן ת"ד. בהמשך ההקדמה מובא לשון כתב הרבנות של קהילות קאבלעץ וטריר אשר

ז"ל מזכירו בתשובותיו הרבה¹⁷, וכן מהגאון רבי גרשון אשכנזי אב"ד דק"ק מיץ בעל "עבודת הגרשוני" שרבינו מזכיר שמו בסילודין¹⁸.

אח"כ שימש בקודש בעיר קליווא בקלויז של הקצין ר' אלי' עמרין, ותשובות מתקופה זו נמצאות בספרו¹⁹.

לאחר מכן משנת תס"ח נתעלה רבינו ז"ל לכהן כאב"ד דייץ ומדינת קולוניא²⁰. רבינו נהג נשיאותו ברמה כארבעים שנה, בהם היתה מצודתו פרושה ברחבי מדינתו, וגם מחוצה לה רבו הפונים למעיין תורתו לשמוע מפיו דבר ה' זו הלכה.

כגדולתו בתורה כך גדולתו בקדושה ויראת ה'. בפנקס חברה קדישא דק"ק דייץ רשום שהיה קדוש יושב בתענית ארבעים שנה מדי יום ביומו וכמה פעמים משבת לשבת²¹. לעת זקנתו כהו עיניו, ועם זאת המשיך כדרכו בקודש לדון ולהורות את משפטי ה' כדת וכדין²². רבינו נפטר בן צדי"ק שנה ביי"ב ניסן תקי"א בבונא²³.

יוצאי חלציו. צאצאיו הידועים ביותר הם שני חתניו: א. רבי יוסף יוזפא מק"ק עסא, מחבר הספר "נוהג כצאן יוסף" דינים הלכות ומנהגים מחוברים ומלוקטים. וכאמור בנוסח השער בהדפסה ראשונה – נדפסה בחיי המחבר בשנת תע"ח: "...האברך, זרע בירך, מוהר"ר יוסף יוזפא, בן הישיש והזקן זה קנה חכמה החסיד מוהר"ר משה קאשמן סג"ל נר"ו מק"ק עסא, וחתן הרב המופלא ומופלג גאון ישראל מוהר"ר יודא מילר נר"ו אב"ד דמדינת מארק ומדינת קעלן גליל ריין וגליל ארנשבורג²⁴.

הקשר המשפחתי של ר' יוסף יוזפא קאשמן סג"ל לרבינו בנוסף להיותו חתנו, הוא בקשרי

דייץ ולהכנס למסחרם לעיר קלן, ולכן רבה של דייץ היה רבה של קלן וכל תחום שלטון הארכי-הגמון של קלן מרק ומינשטר.

21 בלוח במאמרו מציין בהשתאות כי למרות דיאטה קשה זו – כלשונו, זכה לאריכות ימים מופלגת.

22 ראה בסימן ר"ה דברי רבינו "בדין דייץ שכהו עיניו אם כשר להצטרף לבי"ד לחליצה", שרבינו ז"ל מביא קובץ פוסקים המכשירים בשאלה זו הנוגעת לו להלכה ולמעשה, וז"ל בתחילת דבריו: "בדידי הוה עובדא שסדרתי חליצה להזקקה א' נוטראה", והמקטרג שנתבלבלה דעתו מכח רגילות שהוא תמיד כסדרו וכהלכתו בבית המשתאות הוציא לעז על החליצה לאחר מעשה מאחר שאני סומא, ונשתרבו לשונו הרע אשר בדה מלבו הרע, כי הגם שעיני כהות קצת מ"מ אין אני בכלל סומא ח"ו...".

23 רבי יהונתן אייבשיץ הספיד את רבינו, ונדפס בקונטרס "קשות יהונתן" (דפים א-ד). קונטרס זה הינו נדיר ואינו הספר "קשת יהונתן".

24 ההסכמות על חיבור זה הם מהגאון בעל "שב יעקב" ומהגאון מהרש"ך בעל "כוס הישועות". וז"ל דמהרש"ך בהסכמתו: וזאת ליהודה ראש מדברנא דאומתא מדינת מארק וקלן גליל ריין וגליל ארנשבורג, ה"ה הרב המושלם במעלות ומדות סיני ועוקר הרים מוהר"ר יודא מילר נר"ו.

17 כך מציין רבינו ז"ל (בסימן כ"א) כמקור לתשובתו את תשובת רבו וז"ל: "זו לא שמענו, אבל כיוצא בה שמענו, בתשובת אמ"ו המנחת יעקב (סי' ט"ו)...". וראה עוד בסימן ק"ס ובסימן קע"ד.

18 מעניין במיוחד לציין את דברי רבינו ז"ל בסימן קי"ט וז"ל: "כד הוינא טליא ולמדתי בישיבת אמ"ו הגאון בעל עבודת הגרשוני מו"ה גרשון זצלה"ה שהיה אב"ד בקהילת מעץ בשנת תמ"ו, סעדתי אצלו ביום שבת כ"ט תשרי שהיה למחרתו ר"ח חשון סעודה שלישית במסיבת לומדי ק"ק מעץ יע"א, והגאון הנ"ל כשהלך למעריב לבהכ"נ שאלנו את פיו הקדוש והטהור...".

19 ראה בסימן ע"ג בפניית השואל בתוארים מופלגים לרבינו ז"ל וחלק מדבריו: "...נ"י פ"ה כבוד המאור מוהר"ר יודא נר"ו, היושב אוהל בבית מדרשו הגדול ברשיון האלופים הקצינים הרוזנים ומפורסמים יורשי המנוח הקצין כהר"ר אלי' ז"ל בק"ק קליווא אלקים יכוננה עליון עד ביאת הגואל". וראה עוד היכרות רבינו עם אנשי קליווא בסימן ע"ו.

20 דייץ היא העיירה הסמוכה לעיר קלן וגם כן תחת שלטונו של הארכי – הגמון של קלן שהיה חפץ בהתיישבות היהודים במדינתו, אולם נציגי השלטון האזרחי בעיר קלן התנגדו להתיישבות היהודים בעירם, ולכן יכלו היהודים להתיישב ברשיון בעיירה הסמוכה

ממקום אחר, ע"פ מ"ש הרמב"ם דאבני המזבח חופרין בקרקע עד שמגיע למקום קרקע בתולה שיודעים שלא נעשה בה פגימה כחגירת צפורן, ובה שלי הארכתי ואין כאן מקומו).

ממקום אחר, ע"פ מ"ש הרמב"ם דאבני המזבח חופרין בקרקע עד שמגיע למקום קרקע בתולה שיודעים שלא נעשה בה פגימה כחגירת צפורן, וזהו

סימן צג

דברים האסורים מפני כבוד הציבור, האם מהני מחילה עליהם

ואמרינן בגמ' משום כבוד הציבור כו'. וראיתי למרן ז"ל שכתב בטור א"ח סי' קמ"ג על דברי רבינו ירוחם וז"ל: ונראה דבחומשין העשויין כס"ת אם מחלו הציבור על כבודם קורין בהם יע"ש עכ"ל.

ותמיהני על בעל הלכה ברורה שכי' בסי' נ"ג סק"ג וז"ל: מפני כבוד הציבור העלה הט"ז דלא כב"י שכי' דאם הציבור רוצים למחול שרי, דאינו, דכמו כן אמרינן (או"ח קמ"ג ב') אין קורין בחומשים בציבור ולא זכרו טעם דכבוד צבור להורות דמהני מחילה, אלא ודאי אינו מועיל מחילה, ובגמ' הרי אמרו גבי חומשין מפני כבוד הציבור, וא"כ היה להפוסקים לכתוב שלא לשנות לשון גמרא דיש נ"מ, אלא בזה ודאי אין נ"מ דגם הציבור אינן רשאים ואינן יכולין למחול, שכבוד הציבור לכבוד שמו לקרות בספר היותר נאה וראוי, עכ"ד.

והאמת אתו לדעת, עם כל זה שנעלם ממנו מ"ש הב"י בטא"ח סי' קמ"ג על דברי רבינו ירוחם וז"ל: ונראה דבחומשין העשויין כס"ת אם מחלו הציבור ע"כ קורין בהם ע"ש. משמע להדיא דציבור יכולין למחול על כבודם, אבל מ"מ באמת נ"ל להביא ראיות מש"ס דיומא בריש פרק בא לו (דף סט): במשנה: כ"ג עומד ומקבל וקורא אחרי מות ואך בעשור וגולל ס"ת ומניחה בחיקו ואומר יותר ממה שקראתי לפניכם כתוב כאן, ובעשור שבחומש הפקודים קורא ע"פ ומברך וכו', עכ"ל. ואמרינן בש"ס: ונגלול ונקרא, ומשני לפי שאין גוללין ס"ת בציבור, עכ"ל. והא דאין תורה שבכתב ניתנה לומר בע"פ הוא אסור מדינא דש"ס (גיטין ס:), ואי ס"ד דאם צבור רצו למחול על כבודם יכולין למחול, בוודאי היו מחוייבין הציבור למחול על כבודם כדי שלא לדחות דינא דש"ס דתורה שבכתב אסור לומר בע"פ, א"ו שאין הציבור יכולים למחול על כבודם מצד הדין⁴.

מחול⁴.

4. עיי' תוס' ישנים שם שכי' על קושיא זו דהא דדברים שבכתב אי אתה רשאי לומר ע"פ היינו מצוה מן המובחר אכן היכא דאיכא כבוד הציבור לא הטריחו לגלול ולקרות, והב"ח מסיק דהיינו רק לכתחילה אבל בדיעבד יהני, ועיי' בעדות ביהוסף סי' מ"ד מה שהשיג על הב"ח ע"ז.

כתב בשו"ת מוצל מאש (סימן י"א) וז"ל: ראיתי להסתפק בכל מקום שאמרו חכמים ז"ל שלא יעשה כן בציבור מפני כבוד הציבור, אם רצו הציבור למחול על כבודם מה דינו, כמו במגילה שאמרו' שלא יקרא יושב, ואשה לא תקרא בציבור כו' וכיו"ב. ומצאתי בענין קטן להיות שליח צבור כתב מרן ב"י הלכות ברכות סי' נ"ג וזה לשונו: ולפי טעם זה יש מקום למנהג לומר שהציבור מוחלין על כבודם, עכ"ל. וא"כ יש להסתפק אם בכ"מ הדין כן. ואם תמצא לומר שהדין כן עדיין יש לדקדק דזה תלוי במחלוקת, שכן כתב שם מרן ב"י ז"ל שאחר שכתב כן, כתב וז"ל: אבל הרא"ש ז"ל כ' בתשובה כו', משמע שאע"פ שהציבור מוחלין אין למנותו, ע"כ.

עוד נסתפקתי, אם תמצא לומר דציבור יכולין למחול על כבודם, אם הרוב הסכימו למחול אם יכולים המיעוט למחות. עוד יש בזה, דכיון דלענין חזנות יש קצת מהרבנים דס"ל דאפי' יחיד יכול למחות, אם נאמר דזהו דווקא לענין מינוהו בריצוי כל הקהל אבל לענין קטן שהוא מטעם פיסול מפני כבוד הציבור אין המיעוט נחשבים צבור כנגד הרוב, ואם תמצא לומר דגם בזה יכול אפי' יחיד למחות, עדיין יש להסתפק בשאר מקומות שאמרו מפני כבוד הציבור מה הדין.

בפרק הניזקין (גיטין ס.) אמרו רבה ור' יוסף דאמרי תרווייהו אין קורין בחומשין בבה"כ מפני כבוד הציבור. ביומא (דף ע.) בפ' בא לו אמר רב ששת אין גוללין ספר תורה בציבור מפני כבוד הציבור. בסוטה (דף לט:) פרק אלו נאמרינן אריב"ל אין שליח צבור רשאי להפשיט את התיבה בציבור מפני כבוד הציבור. במגילה (דף כד.) פרק הקורא עומד במשנה פוחח פורס על שמע כו' אבל אינו עובר לפני התיבה כו'

1. רמב"ם פ"ב מהל' מגילה הל' ז'.

2. נדון הדבר הוא אם אפשר למנות לחזן מי שלא נתמלא זקנו, דהב"י בסי' נ"ג כתב דמהני ע"ז מחילת הציבור, והב"ח דן שם באריכות ומסיק דלכו"ע לא יהני מחילה, ודעת הט"ז בסי' נ"ג ס"ק א' ג"כ נוטה כדעה זו.

3. בב"י שם, וגם בב"ח הביא הרא"ש כמקור לכך שאין כבודם

מוצנע שם קודם התפילה או להמתין עד שעת הקריאה, שהסכים הוא וסיעת מרחמיה להביא הס"ת למקום שמתפללין שם קודם התפילה, והאריך, שיש משם להביא ראייה דאין הצבור רשאים למחול על כבודם, ע"ע.

ולאחר שכתבתי זה מצאתי קצת סתירה לדברי בס' קול הרמ"ז משנה א' פ"ז דיומא וז"ל: ואך בעשור, כתב הריטב"א דלאך בעשור התירו לגלגל ולא חיישינן לטורח צבור כיון שהוא סדרו של יום, אבל לחזור ולגלגל בסדר חומש הפקודים לא התירו, כיון שכבר קרא של פ' אמור ומה שקורא בעשור של חומש הפקודים אינו אלא כמגיד עבודת היום, ולכך התירוהו לקרות בעל פה, והעלה מדברי הירושלמי שלא אסרו לקרוא בעל פה אלא דברים שבכתב שהם מחובת הקריאה בצבור, אבל מה שאדם קורא דרך שבח ותפילה והודאה אינו בכלל זה, ומיהו נראה שאף הקורא תורה שבכתב לחובת קריאתה ולימודה, אפי' ביחיד אסור לקרוא בע"פ, ולפיכך לא היה קורא רב יוסף בתורה שבכתב לפי שהיה סגי נהור ולעולם היה קורא תרגום והיינו דאמרינן כדמתרגם רב יוסף, עכ"ל⁸. משמע להדיא דהא דקורין בחומש הפקודים בע"פ אף דאמרינן דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרן בע"פ, דזה לא נאמר אלא מה שהוא חובת היום ממש, אבל מה שקורין בפ' חומש הפקודים אינו חובת היום ממש אלא שהוא רק כעין שבח ושיר שמסדרין סדר עבודה. מ"מ הראיות האחרות שהבאתי הם עומדות במקומן. וגם יש עוד ראייה ממ"ש רמ"י בעל הלבוש בס"י תכ"ד מה שאין אנו קורין חמישי בר"ח כמו כיו"ט הוא משום טורח הצבור, ואי אמרת דצבור רשאים למחול על כבודם למה נמעט ברכת התורה חד גברא הא הצבור רשאים למחול על כבודם, אלא ודאי כל מקום שאמרו מפני כבוד הצבור אין הצבור רשאים למחול על כבודם.

(ואגב ש"ס הנ"ל יש לי קצת עיון בדברי הרמב"ם בהלכות עבודת יה"כ (פ"ג הל' י'), דאמרינן התם בפ' בא לו (דף ע.): ואחר כך כל אחד ואחד מביא ס"ת מביתו וקורא בו כדי להראות חזותו לרבים. והרמב"ם בהל' הנ"ל השמיט את זה. ובאמת נ"מ לדינא, שרש"י פי' בפ' בא לו: ומערב יה"כ הביאום שם. משמע שיש עירוב והוצאה ביי"כ, ובמ"א הארכתני בזה דאמר רפרם במס' כריתות (דף יד.) אין עירוב והוצאה ביי"כ, ועיין רש"י בסוטה פ' אלו נאמרין (דף מא.) יש שם סתירה על רש"י כאן⁹, ע"ע במ"א הארכתני בזה⁶.)

ועוד ראייה גדולה ממ"ש בב"י בשם הרשב"א בס"י קמ"ד, דאם חל ר"ח בשבת וכדומה דצריכין להוציא ב' ספרים ואין להם אלא א', דאין גוללין הס"ת בצבור אלא יקראו של ר"ח בחומשין שלנו, והביא ראייה ממ"ש והתירו לקרות בע"פ בצבור בפרק בא לו. ואע"ג שהגהת מרדכי חולק על הרשב"א⁷, מ"מ נלע"ד דלא פליג אעיקר דין דהרשב"א שהרי הם ש"ס ערוך, אלא ס"ל דכך נהגו, ועובדין בכל יום שדוחין כבוד הצבור מפני תקנת עזרא. עכ"פ לדעת הרשב"א דוחין תקנת עזרא מפני כבוד הצבור, ואי אמרת שהצבור יכולין למחול על כבודם, וודאי היו מחויבין הצבור למחול על כבודם כדי שיקוים תקנת עזרא ונגלול הס"ת ולא לקרות בחומשים, אלא ודאי אין הצבור רשאים למחול על כבודם. ועוד יש להביא ראיות שאין הצבור רשאים למחול על כבודם וכדעת הט"ז ס"י נ"ג, רק כעת אין הזמן מסכים עמדי להאריך יותר.

ועיין בשו"ת עדות ביהוסף ס"י מ"ד שהאריך שם על הנדון שנשרף בה"כ והיו מוכרחים להצניע ס"ת בבית אחר, וביום הכניסה היו מביאים ס"ת לביה"כ אל ההיכל שהיה שם ומוציאים אותה לקרות בה, ויש עדות חלוקות אם מביאים הס"ת מהבית אשר היה

8. כדמשמע בתוס' שבת דף קט"ו ד"ה לא נתנו, דטעם דר' יוסף היה קורא תרגום הוא משום דברים שבכתב אי אתה רשאי וכו' וכמבואר שם במהרש"א. אכן עיין ברעק"א דמקשה מתוס' ב"ק דף ג' ע"ב ד"ה כדמתרגם דמסיק שם דטעם דר' יוסף היה קורא תרגום הוא לא כיש מפרשים משום דברים שבכתב אי אתה וכו' דהא משום עת לעשות מותר, אלא הטעם דר' יוסף היה בקי בתרגום לכך נקט כדמתרגם ר' יוסף.

5. ברש"י סוטה מא. ד"ה מכאן ואילך, הביא שני הסברים, א. דקסבר אין עירוב והוצאה ביוה"כ. ב. א"ע ירושלים דלתותיה נעולות בלילה ומערבין את כולה.
6. עיין בשו"ת תשובה מאהבה ח"א ס"י י"ט ובנדוע ביהודא מה שהאריכו בזה.
7. דברי המרדכי הובא שם בב"י וז"ל: וכתב המרדכי בהגהת גיטין, שביו"ט או ר"ח כשאין שם ס"ת אחר גוללים ס"ת, דמוטב שידחה כבוד הצבור ולא תדחה תקנת חכמים.

שאלה סט

מי שמת והניח אשתו מעוברת ויש לו בן מאשתו הראשונה וזאת אומרת שאם תלד זכר לא תניח לחורגה למולו מטעם דלא איתמחי

ג' כסליו תס"א למדינת אשכנז

שאלה, שאל כענין, ומשיב ברוב חכמה ורוב בנין, ה"ה נר"ו אחר דרישת שלומו כמשפט, אוחזיו מחכימות האירו אל עבר פני אור נערב, **ששתי זהם כמואל** **שלל רב, ואני איני כדי שמעכ"ח שולח אלי אך לעשות** **לזנו חפלה, והנני משיב בקצרה כאשר תעלה מזדתי** **היום בעוה"י.**

בענין ראובן שמת והניח בן מאשתו ראשונה ואשתו השנייה הניחה מעוברת, וזאת אומרת שאם תלד בן זכר לא תניח לחורגה למולו, אף שכבר מל ב' פעמים, מטעם שעד^ל מיקרי אומן ובקי בב' פעמים שכל עד שיחזוק עוד פעמים רבות, ועוד שנית מטעם שהוא ראוי ליורשו וכעבודא דערב הפסח האמור בכחצות פ' הנושא [ק"צ ע"ג], עכ"ד החכם השואל.

תשובה, נלע"ד דכיון שהוא מל צפרהסאי צפני רבים ורבים עומדין על גביו אין כאן בית מיחוש, ולא יהא זרע ישראל גרוע מנכרים החשודין על שפיכות דמים, ומנן [ע"ו כ"ו ע"א] נכרית מילדת בת ישראל, ומפרשינן

שאלה ע

אם יש ליתום אפוטרופוס שהיה האב רגיל ליתן לו לימול את בניו פלפול ארוך בכמה סוגיות גמרא ותוספות

ס"ג, וכולהו ליחנהו הכא, ולא עוד אלא שאין זה ענין כלל למצוה לקיים דברי המת שהרי לא ציוה לשום אדם ליתן לו, אלא שאם היה הוא קיים היה נותן לו, וכיון שמת מאיזה טעם יזכה הכהן הא אינו מכירו אלא האב שמת אבל היורש דנכסי דידיה נינהו לאו מכירו הוא.

וגדו"ה מו י"ש לנו באומר שדה זו לכשאקנה אקדישנה שאם לקחה עליו להקדישה, ואם לקחה ומת קודם שהקדישה אין על היורש להקדישה שהרי אצו שהיה רוצה להקדישה כבר מת כמבואר בחו"מ סי' רי"ג [סעיף ז]. ואין זה דומה לאומר הרי עלי עולה שהיורשין מחוייבין להביאה לאחר מיתה ואפילו לא הפרישה, כדאיתא בפ"ק דקדושין דף י"ג ע"ב דק"ל כר' יוחנן דאמר יורשין מביאין עולתה ואפילו לא הפרישה, דשאני התם שכבר נתחייב בעולה וששתעבדו נכסיו וכיון דקיי"ל שיעבדא

ויענין מה ששאל עוד כיון שיש לזה הילד היולד אפוטרופוס שהוא היה רגיל למול בניו של הנפטר, אם האפוטרופוס קודם מהמת ב' טענות, האחת דדמי למכירי כהונה, והשנית שעל האפוטרופוס לעשות לקטן המצוות הראויות לו, כאותה ששינו [גיטין כ"ג ע"א] האפוטרופין תורמין ומעשרין כו'.

תשובה, נראה לענ"ד דכיון שמת האב שהיה רגיל ליתן לו שוב אין כאן תורת מכירי כהונה, שהרי כל עיקר דין מכירי כהונה אינו אלא מטעם שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב [עין רש"י ב"מ מ"ט ע"א ד"ה משום הכי וחס' ב"ב קכ"ג ע"ב ד"ה הכא], וכיון דמית ליה הרי לימיה דליקיים דיבוריה, וגם על היורשים אין מצוה לקיים דברי המת אלא בתנאים המפורשים דבין מצוה לקיים דברי המת [עין ב"ב קמ"ט ע"א חו"ה דקא, ובשו"ע חו"מ סי' רנ"ב